

ԾԵՐՈՒՆԻ ՀԱՅՆ.

Անտէրունչ՝ խեղճիկ տանա մէջ վայր ընկած,
 Մահուան մահճում անդադար ղեղերվում եմ,
 Արդէն օրս է հասել՝ հոգևոր եղած՝
 Շունչս կտրճացել, ո՞ր խիստ մաշվում եմ:

Ծերութեան վիշտը հէրիք չէ սրտիս,
 Անգութի սուրն էլ մի կողմից խոցել-
 Խարդախ յոյսերով շատացած ղերիս . . .
 Խոր մոռած մունքով ուշս ցնորուել:

Կարօտ եմ — կարօտ հմուտ բժշկի,
 Որ դեղ պատրաստէ վերքիս ղեկու:
 Հայն չունի բժիշկ, եւ ոչ ղեղ յուսալի,
 Շա քաւական է ղեղով պառաւի:

Չունիմ դաւադան, որ ձեռս բռնեմ,
 Յստի կանգնելով դէպ յառաջ գնամ,
 Աւժա ի կորուստ մատնուած տեսնեմ,
 Խեղճ եւ ցաւակոծ անշարժ կմնամ:

Ու՞ր են քաջ որդիքս եւ ո՞ր իմ թոռներ,
 Ու՞ր չքնաղ հարսուներս՝ օրիորդ շքեղ,
 Ու՞ր այն անապատո՞ հարսանցս սիրարեր,
 Բալսրից զրկուած, աւա՛ղ՝ անմեղ տեղ:

Հեռու ցիր ու ցան որդիքս սիրազգնաց,
 Վանուած, հալածուած ամեն մի անկիւնում,
 Որը ղերի է շղթայով կապուած,
 Որը խոր ժառուան գերեզման ննջում:

Ոմանք կենդանի օտար սահմանում,
 Խնդում եւ բերկրում առօրեայ կենօր,
 Դէպ ի դառ վիճակս ուշ չեն դարձնում
 Որդիական սերտ սիրալիր աչօր:

Ոսկի արծաթս ցեցի կերակուր,
 Ուր եւ զրահներս ամեն ժանկոտած,
 Յուպս ծերութեան կործանած ի կօր,
 Յարդ եւ իրաւունք վաղ հրապօրուած:

Խարշատած սրտիցս հուր է բորբոքում՝
 Երբ որ յիշում եմ մանկութեան օրերս,
 Յամբած ոսկերքիցս արիւն է կաթում՝
 Երբ որ չեմ տեսնում հարսպատ զաւկներս:

Օրերս է տրտում՝ անձս վիրալից,
 Արեւս է խաւար, լուսին ամպապատ,
 Չեմ զօրում նայել երկինք աստղալից,
 Եւ պարզել ձեռներս զողողջուն աղատ:

Ու՞ր իմ բազմամարդ սիրուն քաղաքներ,
 Արմաւիր, Գուլին, Անին, Արտաշատ,
 Ու՞ր իմ բերկրառիթ ծաղկազարդ լեռներ,
 Ծաղկոտ, Արազած, Մասիսն — Արարատ:

Ոյժմ են աւերակ՝ ոտից խիստ կոխան,
 Բոյնք են բոլորով Թռչնոց՝ դաղանաց,
 Ղալում է միշտ սուղ, սուղ այրիական
 Կական միամօր՝ Թախիծք սգազգեաց:

Ու՞ր իմ պաշտելի ղետերի խոխոջք,
 Ու՞ր իմ առուակաց անոյշ խշխրշոց,
 Ու՞ր մարգագետնոց ոչխարք եւ որոշք,
 Այն ղետաւիանց ծածանմունք ծառոց:

Ու՞ր իմ սրտոտ Հայկ, Արմենակ, Արամ,
 Ու՞ր իմ ողջախոհ Արայ ղեղեցիկ,
 Ու՞ր քաջ Տիգրաններս, Պարոյր եւ Վահրամ,
 Որովք խընդում էր սրտիկս հանդարտիկ:

Ինչպէս չեմ յիշում, Արշակ, Վաղարշակ,
 Վեհ Արտաշէսներ, Խոսրով եւ Տրդատ,
 Հեռատես Արզար հոգւով փառուեակ,
 Հուժկու ախոյեան քաջարին Սմբատ:

Ու՞ր իմ պառտանեակ աշխոյժ Գարեգին,
 Խնկելի Վարդանս վեհ հոգի անրիծ,
 Ու՞ր իմ Վանաններս, Արսէն սիրազին՝
 Եւ սուրբ Ղևոնդեանք՝ Յովսէփ անմկոյլից:

Ու՞ր իմ սուրբ կրօնիս պաշտպան հարազատ,
 Գրիգոր անձնազոհ՝ նոր այգւոյս մշակ,
 Խարէն յողնաշան, Օհան բազմաշխատ,
 Մեսրոպ բաղմբերախո՞ Դերսէս՝ Իսահակ:

Ու՞ր իմ ողորմած երկամ Աշոտներ,
 Անվախ Գալիկներ եւ վեհանմն Մուշեղ,
 Եւ ո՞ր Ռուբէններ, ամբողջ Լեւոններ,
 Որոց հետ կրեան տունս քաղաքիդ:

Մնայ արդէն ինձ միակ յոյս փառաց —
 Միածնախնէան Տեղին Սրբուրեա՞

Գահակալ Նորին Ղեկ Տէր մեծ շնորհաց,
Որ պահում անուանս յատկութեանց նշան:

Ահա իմ վիճակ՝ դառնաղէտ վիճակ,
Երկինք զթառատ զթա ինձ սիրով,
Կըտրել է շունչս, — չունիմ ես հաղագ,
Ինձ միայն մնայ պարկեղ ընդ հողով:

Տարէք ինձ տարէք շիրիմս իմ որդւոց,
Այն տեղ թող ննջեմ մինչեւ առաւօտ,
Նոցա սուրբ ոսկերք լցնելու յիմ ծոց,
Զըմնալ սրտիս հայրական կարօտ:

Ահա ցերեզման մահու գերեզման,
Ուր պիտի հանգչիմ անփութատ ցաւով.
Ահա իմ ողջոյն՝ ողջոյն հրաժարման,
Որը թողում եմ երկնային յուսով:

ՎԱՀԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԵՐ ՅԱՂԱՆԷՍԵԱՆՅ.

ՅԱՆԷՍԷՆ, Ի Ն.Պ.Պ.

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Ս. ՂԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆՔ.

Վենետիկ. — Հայոց եկեղեցի. — Ռաֆայէլեան
ուսումնարան. — Ս. Ղազարու վանք:

Մի Հայ մարդ հեռանալով իւր հայ-
րենիքից դէպ ի արեւմտեան Եւրոպա
ճանապարհորդութեան նպատակով՝
սկըզբում կարծում է թէ՛ երկար ժա-
մանակ ոչինչ չսլիտի տեսնէ այն տեղ՝
որը յիշեցնէր իւր ազգը: Բայց յետոյ
որչափ ապշած եւ միտթարուած է լի-
նում նա՝ երբ տեսնում է համարեա
ամենայն քայլափոխում, ամեն մի փոքր
իշատէ նշանաւոր քաղաքի մէջ, իւր
ազգի անցեալ եւ ներկայ կեանքի այս
կամ այն տեսակ յիշատակները — ե-

կեղեցի, աղօթատուն, արձանագրու-
թիւնք, ձեռագիր մատեանք, վաճառա-
կանք, եւլն, եւլն, եւ այս կողմից մեր
ազգը կազմում է մի զարմանալի բա-
ցառութիւն իւր հարեւան Ասիացի ազ-
գերի մէջ. մինչդեռ ոչինչ հետք եւ նշան
չկայ զօ. Պարսից, Վրաց, Տաճկաց պատ-
մական կեանքից, Հայոց ազգը ամենայն
տեղ թողած ունի իւր յիշատակները:
Եւ այնուհետեւ կան մարդիկ՝ մերայինք
կամ մանաւանդ օտարականք՝ որք ծա-
նօթ չլինելով մեր ազգի պատմութեան
հետ՝ վստահանում են ասել եւ կըրկ-
նել թէ Հայոց ազգը միշտ եղել է մի
չնչին՝ աննշան՝ ընդհանուր պատմու-
թեան ասպարիզի վերայ ապարդիւն
ազգ. . . .

Վենետիկը այն բազմաթիւ Եւրոպա-
կան քաղաքներից մէկն է՝ ուր կան Հա-
յոց ազգի բազմաթիւ յիշատակներ:
Ամենեցունց յայտնի է թէ՛ որպիսի լայն
քաղաքական եւ առեւտրական յարա-
բերութիւնք կային միջին դարերում
մեր Կիլիկիայի թագաւորութեան եւ
Վենետիկեան հասարակապետութեան
մէջ: Յետ անկման մեր թագաւորու-
թեան՝ թէեւ քաղաքական յարաբերու-
թիւնքը դադարեցան՝ բայց առեւտրա-
կանը միշտ շարունակվում էր անընդ-
հատ: Տասնեւփեցերորդ եւ տասնեւ-
եօթներորդ դարում այնչափ շատացան
Հայ վաճառականք Վենետիկ քաղա-
քում՝ որ հարկաւոր եղաւ հաստատել
Հայկական եկեղեցի: Այդ եկեղեցին
պահպանուել է մինչեւ այժմ՝ եւ գը-
տանվում է քաղաքի կեդրոնատեղում,
սուրբ Մարկոսի հրապարակից ոչ հե-